

เทศน์เช้า วันที่ ๑๕ ตุลาคม ๒๕๕๖

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

วันนี้วันออกพรรษา ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางของพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนา เวลาเขามองเรื่องพระพุทธศาสนา เขามองมาที่ประเทศไทย ที่ประเทศไทยมันมีวัฒนธรรม ประเพณี ที่วัฒนธรรมประเพณี เห็นใหม่ นี้ออกพรรษา พຼ່ງนี้วันตัดบาตรเทโวฯ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จลงมาจากดาวดึงส์ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จจากดาวดึงส์นี้มันจะเปิดโลกธาตุ นรก สวรรค์ มนุษย์จะเห็นกันหมดเลย พอเห็นแล้วมันสะท้อนใจมาก มันสะท้อนใจมาก มันสะท้อนใจว่าถ้าทำชั่วมันจะลงไปนรกนั้น นรกสวรรค์เขาเห็นกันเขารู้กันด้วยอำนาจวาสนาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มันถึงเป็นประเพณีที่ยิ่งใหญ่ เป็นประเพณีที่ยิ่งใหญ่

ถึงออกพรรษาแล้ว ประเพณีชาวพุทธเรา เราจะทำบุญกุศลกัน นั้นเป็นประเพณีวัฒนธรรมนะ แต่ประเพณีวัฒนธรรม สิ่งนี้เป็นเพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ด้วยอำนาจวาสนาบารมีขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าทุกพระองค์จะมีอย่างนั้นหนหนึ่ง นี้บารมีขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านะ เวลาเทศนาว่าการไป เอหิภิกขุ บวชเองแล้วเป็นพระอรหันต์ จะมาชุมนุมกัน นั่นคือศักยภาพขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ตลอดลูกเอง เอหิภิกขุ บวชเอง ลูกที่ตลอดเอง สอนเอง เป็นพระอรหันต์เอง องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าของเรา ๑,๒๕๐ องค์ นี่เวลาทำ

อำนาจวาสนาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าลงจากดาวดึงส์นี้ก็เหมือนกัน มันเป็นอำนาจวาสนาบารมีขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พวกเราได้รู้ได้เห็น เห็นใหม่ เราภูมิใจกัน ภูมิใจกัน เราก็ระลึกถึงพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ รัตนตรัย องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ตรัสรู้ธรรมขึ้นมา เห็นใหม่ พระสารีบุตร พระโมคคัลลานะ สาวกสาวกະผู้ที่ได้ยิน ได้ฟังขึ้นมาถึงเป็นรัตนตรัยของเรา พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เรามีพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์เป็นที่พึ่ง เราถึงมีหลักมีเกณฑ์ของเรา

เวลาเป็นประเพณีวัฒนธรรมเขาถึงไปทำบุญกุศลกันไง นี้ออกพรรษา ถึงคราวที่เรา แสดงออกด้วยวัฒนธรรมของเรา แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะตรัสรู้เป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตั้งแต่โคนต้นโพธิ์นั้น เวลาโคนต้นโพธิ์นั้น องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตรัสรู้ขึ้นมาชำระกิเลสด้วยอาสวัชฌญาณในหัวใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เห็นอันนี้ เป็นความสำคัญ พอเห็นอันนี้เป็นความสำคัญ เวลาเทศนาว่าการ เวลาภิกษุขึ้นมาเป็นปีกแผ่นขึ้นมา ถึงเวลาออกพรรษาให้ทำมหาปวารณา

มหาปวารณาถือว่าด้วยใจที่เป็นกุศล คอยบอกกันถึงความถูก ความผิด ถ้าบอกถึงความถูก ความผิด บอกกันด้วยเจตนาที่ดี พอเจตนาที่ดี สิ่งที่ดีที่ได้รับการตักเตือนนั้นเขาจะได้ปรับปรุง ตัวเองของเขา ถ้าเขาปรับปรุงตัวเองของเขา ถึงว่าในทางวิทยาศาสตร์ทางโลกเขาชื่นชมตรงนี้มาก ชื่นชมที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นนักประชาธิปไตย ให้ผู้หญิงบวช ให้พระเราบอกถึงความถูกความผิดของกัน แล้วบอกถึงความถูกความผิดกัน ให้แก้ไขตัดแปลงกัน ที่ใจเป็นกุศลนะ ถ้าที่ใจเป็นกุศล ถ้าที่ใจไม่เป็นกุศลละ

ในสมัยพุทธกาลนะ เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเผยแผ่ธรรมขึ้นไป มีกษัตริย์ เวลาเขาปราบดาภิเษกขึ้นมาเป็นกษัตริย์ เขาบอกว่าหล้า น้ำ ไม้นี้ให้แก่สมณะ หล้า น้ำ ไม้ให้แก่สมณะ ให้สมณะนะ ให้สมณะไซ้ใหม่ ฉะนั้น กษัตริย์เขาปกครอง เขาก็มีโรงไม้ของเขา พอโรงไม้ของเขา เขาเอาไว้ซ่อมแซมราชวังของเขา ซ่อมแซมในเมืองของเขา พระไปขอ พอไปขอ คนที่เฝ้า เขาไม่ให้หรือ เขาบอกให้ไม้ได้หรือ ไม้มันเป็นของราชวังเขา ของกษัตริย์เขา เขาบอกว่ากษัตริย์อนุญาตให้แล้ว

พออนุญาตให้แล้ว ในเมื่อคนเขาเฝ้าเขาก็ต้องเชื่อว่าพระพูดไม้โกหกเขาก็ให้ไป พอให้ไปๆ อำมาตย์ก็มาตรวจงานของเขา เห็นไม้มันพร่องไป ก็ถามว่าไม้มันไปไหน หายไปไหน เขาบอกว่า พระมาเอาไป

พระเอาไปได้อย่างไร ในเมื่อมันเป็นของหลวง พระเอาไปได้อย่างไร

ก็พระบอกว่ากษัตริย์อนุญาตแล้ว

เขาก็ไปรายงานกษัตริย์ไง พอรายงานกษัตริย์ กษัตริย์เรียกจับสอบสวน พอสอบสวนขึ้นมา สอบสวนว่า ท่านเป็นกษัตริย์ เราจำชื่อไม่ได้อยู่ในพระไตรปิฎก ท่านเป็นกษัตริย์นะ บอกว่าเรามี

งานมาก เพราะปกครองประชาชนมีงานมากมายมหาศาลเลย ฉะนั้น ท่านจำไม่ได้หรือว่าเคยได้ออนุญาตให้พระนี่เอาไม้ไปตั้งแต่เมื่อไหร่

พระนี่บอกว่า จำไม่ได้หรือ วันที่ปราบดาภิเษกบอกว่าหญ้า ไม้ น้ำนั้นให้แก่สมณะ ให้แก่สมณะ

ไอ้โฮ! กษัตริย์นั้นก็ช็อกเลยนะ ให้แก่สมณะ คือให้แก่สมณะที่มีความละเอียด สมณะที่เขาเป็นธรรม เห็นไหม เพราะว่าหญ้า น้ำนั้นมันมีเจ้าของ เขาไม่กล้าใช้ ที่อนุญาต อนุญาตคือไม้ น้ำหญ้าในป่านั้นให้กับสมณะที่เขาที่มีความละเอียดว่าเขาเป็นเจ้าของ เห็นไหม เวลาลักของโดยที่เจ้าของเขาไม่ได้ให้ เขามีเจ้าของ ถ้าสมณะเขาที่มีความละเอียด เราให้คนนั้น เราให้แก่สมณะที่แท้จริง เราให้แก่สมณะที่เขาที่มีความละเอียด มีความเกรงกลัวต่อบาป เราถึงอนุญาต นี่ถ้ามันไม่เป็นกุศล มันแบบนี้

เขาอนุญาต อนุญาตเป็นธรรมไง อนุญาตว่าเราเปิดกว้าง เราอนุญาตให้คนทำคุณงามความดี แล้วความดีของใครล่ะ แล้วคืออย่างไรล่ะ

นี่ไง นี่พูดถึงว่าถ้าเป็นกุศล สิ่งที่เป็นกุศล องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าให้ท่านหาปวารณา ให้บอกกันด้วยใจที่เป็นกุศล ให้บอกความถูกต้องความผิดกัน ให้คุณงามความดีต่อกัน ถ้าบอกสิ่งนี้มันเป็นกุศล แต่ถ้ามันเป็นเล่ห์กลก็อาศัยสิ่งนี้ อาศัยกฎหมาย ก็เหมือนเจ้าหน้าที่อาศัยกฎหมายเป็นเครื่องมือหาผลประโยชน์ไง

นี่ก็เหมือนกัน ถ้ากิเลสมันใช้อย่างนั้นมันใช้เป็นประโยชน์ไหม? มันใช้ไม่เป็นประโยชน์หรือ ฉะนั้น ใช้ไม่เป็นประโยชน์ นี่ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวางไว้เพื่อบัณฑิต อเสวนา จ พาลานํ ปรณัตตานญจ เสวนา เราไม่คบคนพาล เราคบบัณฑิต แล้วบัณฑิตอยู่ที่ไหนละ บัณฑิตมันอยู่ที่ไหน

ฉะนั้น เมืองไทยเป็นศูนย์กลางของพระพุทธศาสนา ถ้าศูนย์กลางพุทธศาสนานะ แล้วดูข้างเคียงที่เขาถือพระพุทธศาสนาเหมือนกัน การนับถือ วัฒนธรรมประเพณีมันแตกต่างกัน พอมันแตกต่างกัน สิ่งใดที่เขาเชื่อถือสิ่งนั้น นั่นเราต้องเคารพ สิ่งที่เราเคารพเพราะว่าสิ่งที่เขาทำมามันเป็นวัฒนธรรมของเขา วัฒนธรรมของเขา แต่วัฒนธรรมของเรา เราก็มีวัฒนธรรมของเราใช่ไหม

ถ้าวัฒนธรรมของเรา วันนี้ออกพรรษา วันออกพรรษาเขาดักบาตรเทโวฯ กัน สิ่งนั้นเขาถือว่าระลึกถึงองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่ถ้าเป็นกรรมฐาน เป็นครูบาอาจารย์ของเราเนะเรดักบาตรทุกวัน เรดักบาตรของเราทุกวันอยู่แล้ว ถ้าดักบาตรทุกวันอยู่แล้ว ถ้าเราจะเข้ามาดูแลหัวใจของเรา เราเข้ามาดูแลหัวใจของเราเพราะเหตุใด ถ้าเราเข้ามาดูแลหัวใจ เราจะทำเฉพาะวันมหาปวารณาใช่ไหม เราจะทำบุญวันเข้าพรรษา ออกพรรษาใช่ไหม เวลาเราหายใจ เราหายใจทุกลมหายใจเข้าออกใช่ไหม เราไม่ได้หายใจเฉพาะวันเข้าพรรษา วันออกพรรษาเท่านั้นใช่ไหม อาหารที่เราใช้อยู่ ปัจจัยเครื่องอาศัยเราใช้ตลอดชีวิตใช่ไหม

ชีวิตนี้สำคัญมาก ถ้าชีวิตสำคัญ เรามีสติปัญญา เวลาเข้าพรรษานะ พระเราตั้งอธิษฐานพรรษา แล้วเราก็ออกของเรา เราก็ออกดั่งกัน เราอธิษฐานของเรา อธิษฐานตั้งใจเพื่อจะทำคุณงามความดี เพื่อจะรักษาหัวใจของเรา เพื่อจะมีความเข้มแข็งของเรา เพื่อจะประพฤติปฏิบัติของเราให้หัวใจของเราได้สัมผัสธรรมๆ ผู้ใดเห็นธรรมผู้หนึ่งเห็นตถาคต เราทำเพื่อคุณงามความดีของเราไง ถ้าเราทำเพื่อคุณงามความดีของเรา เราทำทุกลมหายใจเข้าออกใช่ไหม

ถ้าทำทุกลมหายใจเข้าออก สิ่งที่เขาทำกันอยู่ เห็นไหม ถ้าธรรมอย่างหยาบ ฆราวาสธรรมมันก็เป็นแบบนี้ แต่ถ้าเป็นพระเรา เห็นไหม เราไม่อ้างเล่ห์ของเราไปเรื่อย ถ้าเราอ้างเล่ห์ของเราไปเรื่อย เราก็คงทำโดยกิเลส ถ้าเราไม่อ้างเล่ห์ของเรา เราทำคุณงามความดีของเรา แต่โลก เราเป็นโลกใช่ไหม เราอาศัยโลก เราเกิดมาเรามีปัจจัยเครื่องอาศัยใช่ไหม เราต้องมีอาชีพใช่ไหม เราก็คงว่าเราทำเพื่ออาชีพของเรา เราไม่มีเวลาของเรา อันนั้นมันเป็นหัวใจที่เรายังเป็นฆราวาส

แต่ถ้าหัวใจเราเป็นภิกษุ หัวใจเราเป็นสมณะ แม้แต่ทำงานของเรา เราก็คงมีสติปัญญาของเรา ถ้าเรามีสติปัญญาของเรา ถ้าเราทำหัวใจของเราให้สงบระงับเข้ามาได้ ถ้าหัวใจสงบระงับเข้ามาได้ เราจะเห็นคุณค่าของมันไง คุณค่าของปัจจัยเครื่องอาศัย คุณค่าของปัจจัยเครื่องอาศัยของโลก คุณค่าของศีล สมาธิ ปัญญา คุณค่าของหัวใจ ถ้าคุณค่าของหัวใจ คนเข้าไปเห็นใจของตัวเอง เห็นใจของตัวเองคือจิตมันสงบเข้ามา

ถ้าจิตสงบเข้ามามันเห็นคุณค่ามาก เห็นคุณค่ามากมันก็จะเห็นนะ เหมือนกับทางการแพทย์ทางการแพทย์นะ ถ้าพูดถึงความเป็นอยู่ของคน เจ็บไข้ได้ป่วยมันอยู่ที่สภาพความเป็นอยู่นั่นละความเป็นอยู่ พฤติกรรมความเป็นอยู่ของเขาทำอย่างไร เขาจะรู้ของเขา แล้วสิ่งใดที่มันเป็นพิษเป็น

ภัย เห็นไหม คุณอากาศเป็นพิษ อาหารเป็นพิษ ทุกอย่างเป็นพิษ ถ้าเขาเป็นทางการแพทย์ เขาไม่เอา
เข้ามาใกล้ตัวเขาเลย

พอเราปฏิบัติเข้าไป จิตเราสงบเข้าไปแล้วเราจะรู้เลยว่าถ้าเราเป็นฆราวาส สิ่งที่เราทำอยู่มัน
เป็นการคลุกคลี มันเป็นอย่างนั้น มันขัดแย้งกับความสงบของใจ ใจมันสงบได้มันต้องละวางสิ่งนั้น
เข้ามาได้ ถ้าจิตใจสงบ มันเป็นอย่างนั้น เห็นไหม ครูบาอาจารย์ไม่ต้องสอน องค์สมเด็จพระสัมมาสัม
พุทธเจ้าเทศนาว่าการอนุปปกัปปิภา ให้เขาทำทานของเขา ถ้าทำทานของเขาก็ได้บุญกุศลของเขา ไป
เกิดบนสวรรค์ของเขา ให้เขาถือเนกขัมมะของเขา ถ้าเนกขัมมะเพราะจิตใจ

เนกขัมมะคือจิตมันเริ่มสงบแล้ว ถ้าจิตเริ่มสงบ มันมีหลักมีเกณฑ์ขึ้นมา นี่มันเห็นความ
เป็นพิษใจ มันเห็นสิ่งที่ทำให้หัวใจนี้มันไม่สงบได้ใจ ถ้าอย่างนั้นไม่ต้องสอนเลย ไม่ต้องสอน เขา
รู้ของเขาเอง เขารู้ของเขาเอง เขาขะแยงของเขาเอง เขาเห็นอะไรเป็นโทษเป็นภัยของเขาเอง แต่
นี่เพราะเราไม่รู้ใจ เพราะเราไม่รู้ วุฒิภาวะของจิตมันแตกต่างกันไปไหม พอวุฒิภาวะแตกต่างกัน
ทุกคนก็พยายามจะบอกให้มันสงบให้ระงับขึ้นมาเพื่อเห็นแก่หัวใจของเราไปไหม แต่คนที่เขายัง
หยวบๆ มาเขาก็ยึดติดของเขา จะมาถูกประเพณีวัฒนธรรมกันไม่ได้ ที่นี้ประเพณีวัฒนธรรมเราก็
ยกไว้ แต่ถ้าเราประพฤติปฏิบัติเข้าไปมันจะย้อนกลับเข้ามาที่นี้

ฉะนั้น สิ่งที่ต้ององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าให้ทำมหาปวารณา ทำมหาปวารณาให้ภิกษุ
กล่าวเตือนกันกล่าวบอกกัน สิ่งใดที่มันขัดแย้งกัน ขัดแย้งความเป็นอยู่เท่านั้นแหละ ขัดแย้งสิ่งที่ว่า
ทฤษฎีความเห็นผิดต่างๆ เขาให้ยกโทษยกกรต่อกัน

เราก็เหมือนกัน สิ่งที่เราทำ เห็นไหม เราไปวัดไปวา ฆราวาสไปวัดไปวา หัวใจของเรา ถ้า
หัวใจของเรามันคิดถึงนะ เวลาคิดถึงเรื่องศีลเรื่องธรรม มันชื่นชม มันดีงาม นี่หัวใจของเรา วุฒิ
ภาวะเราได้สร้างสมมา พันธุกรรมของจิตๆ พันธุกรรมได้สร้างคุณงามความดีมา เวลาเราจะไปวัด
ไปวา ใจเราคิดอยู่ โดยธรรมชาติของใจมันหวังดี มันใฝ่ดี แต่มันเกิดทฤษฎี

ในเมื่อเราอยู่ในบ้านในเรือน คนจะไปทำคุณงามความดี เขาว่าทำดีทำที่บ้านก็ได้ พระ
อรหันต์ในบ้านเราก็มี พ่อแม่เป็นพระอรหันต์ของลูก...ใช่ พ่อแม่นี้เป็นพระอรหันต์ของลูก
แน่นอน เพราะชีวิตนี้ได้มาจากพ่อจากแม่ ไม่มีพ่อไม่มีแม่จะไม่มีชีวิตนี้ ถ้ามีชีวิตนี้ เพราะชีวิตนี้
ประพฤติปฏิบัติขึ้นมามันถึงจะเป็นพระอรหันต์โดยความเป็นจริง ถ้าพระอรหันต์โดยความเป็นจริง

ถ้าพ่อแม่เป็นพระอรหันต์เพราะพ่อแม่ใช้ชีวิตเรามาใช่ใหม่ แต่พ่อแม่รักลูกโดยธรรมชาติ ธรรมชาติเลย แต่พ่อแม่ก็มีทิฐิ พ่อแม่ก็มีความเห็นแตกต่างกันไป เวลาพระอรหันต์ของเราทำไม ทะเลาะกับเราทุกวันเลย นี่ฆราวาส เห็นใหม่ ฆราวาสธรรมเป็นแบบนี้

แต่ถ้าฆราวาสธรรม พ่อแม่เป็นพระอรหันต์ของลูก เราก็บอกว่าทำที่ไหนก็ได้ ทำที่บ้านก็ได้ ทำที่ไหนก็ได้...ได้ ทำที่ไหนก็ได้เหมือนกันทั้งนั้นแหละ แต่เวลาคนเรานะ เวลาจิตใจที่มัน เป็นไปแล้ว เห็นใหม่ ถ้ามีครูบาอาจารย์ชี้แนะ เพราะครูบาอาจารย์ท่านรู้สิ่งนั้นขึ้นมา พ่อแม่เรารู้อะไร นี้ไม่ได้หรอก

ถ้าเราไปนะ เราประพฤติปฏิบัติของเราแล้วเราเอาธรรมสิ่งนั้นมาเพื่อแม่พ่อแม่ของเรา ถ้าพ่อแม่ไปวัดไปวานะ เวลาทิฐิมันเกิดขึ้นในบ้าน ทิฐิเกิดขึ้นมากก็จะเป็นอย่างนี้ ทำที่ไหนก็ได้ ทำดีทำที่ไหนก็ได้...ใช่ ทำที่ไหนก็ได้ แต่วุฒิภาวะของเรามันไม่มีวุฒิภาวะ มันรู้ไม่ได้ แต่ถ้าจิตมันสงบได้ เขาก็รู้ได้ว่าสมาธิเป็นอย่างไร แล้วถ้าจิตของเขาเกิดขึ้นสู่วิปัสสนานะ ถ้าเขาเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรมตามความเป็นจริง โสคาปัตติมรรค โสคาปัตติผล สกิทาคามิมรรค สกิทาคามิผล อนาคามิมรรค อนาคามิผล อรหัตตมรรค อรหัตตผล บุคคล ๔ คู่ ใจดวงเดียวนี้ มันพลิกแพลง มันเปลี่ยนแปลง มันพัฒนาขึ้นไป มันเห็นของมัน แล้วความเห็นอันนั้นเป็นอกุปกรรม อกุปกรรม อฐานะที่มันจะเปลี่ยนแปลง มันเป็นความจริง มันเป็นสัจธรรมที่กลางหัวใจนั้นนะ ถ้ามันเป็นความจริงที่กลางหัวใจนั้นเราจะบอกใครได้ไหม

ไอนี้เวลาพูดกันนะ โอ๊ย! ธรรมะมันเป็นความรู้เฉพาะตน เราสอนใครไม่ได้ บางคนบอกว่าเราเป็นสายพระบังเจกๆ เรารู้จริงแต่เราพูดอะไรไม่ได้

ถ้ารู้จริงพูดไม่ได้ มันจริงอะไร ถ้ารู้จริงมันต้องพูดได้ ที่นี้การพูดได้อันนั้นจะเป็นสัจธรรม

นี่เราพูดว่าถ้าปฏิบัติที่ไหนก็ได้ ปฏิบัติที่บ้านก็ได้...จริง ปฏิบัติที่ไหนก็ได้ การประพฤติปฏิบัติขึ้นมาเพื่อความร่มเย็นเป็นสุขของเรา เพื่อชาติเพื่อตระกูลของเรา ถ้าปู่ย่าตายายพ่อแม่เรามีความร่มเย็นเป็นสุขต่างๆ ไม่มีความขัดแย้งกัน เราพยายามโน้มน้าวมา ถ้าพยายามโน้มน้าวมาแล้ว หัวใจของเราเวลามันมีความฟุ้งซ่าน มันมีกิเลสตัดหาความทะยานอยาก มันมีความขัดแย้งในหัวใจ เราก็โน้มน้าวเข้าไปสู่ธรรม ถ้ามันทำสิ่งใดได้ มันขัดแย้งไม่ได้ วันนีวันมหาปวารณา เราจะปวารณาให้ใจของเราเข้าสู่ธรรมๆ

ฉะนั้น จิตใจของคนเวลานี้ถึง ระลึกถึงธรรมะแล้วมันชุ่มชื่น มันดีงาม อันนั้นเพราะเรามี จริตมินิสัย ถ้าอันไหนที่มันนึกถึงธรรมะ ศีลธรรม วัฒนธรรม นึกแล้วมันขัดมันแย้ง มันจะดึงเรา ไปทางอื่น อันนั้นมันมีความขัดแย้งกัน นี่กรรมเก่า กุมนพบุรุษ กุมนปฏิสโรณ ใจมีกรรมเป็น เผ่าพันธุ์ กรรมเป็นที่พึ่งอาศัย มีกรรมเป็นแดนเกิด มีกรรม กรรมอันนี้ทำให้ฝังใจเรามา ฉะนั้น สิ่ง ที่มหาปวารณาฯ เราขอขมาลาโทษกันก็เพราะเหตุนี้ไง

สิ่งที่ทำ ทำเพื่อบุญกุศล มันเป็นนามธรรม เราขอขมาลาโทษ มหาปวารณา ถ้าเราทำ เราขอ ขมาพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ รัตนตรัย ก็เพราะหัวใจของเราใจ ไม่ได้ทำเพื่อใครเลย ถ้าเราไม่ มีความคิดเราจะพุดมาได้อย่างไร ถ้าไม่มีความคิด มีการกระทำได้อย่างไร ถ้าเราไม่มีการกระทำ จิตใจมันจะได้สะสางอย่างไร

ฉะนั้น เวลาธรรมวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าให้มหาปวารณา ฉะนั้น วันนี้ เราถึงเคยให้พวกเราปวารณา คือขอขมาลาโทษกับพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เพื่อสิ่งใดที่เป็น โทษเป็นภัยในใจของเราให้มันละให้มันล้างกันไป เพราะความเข้าใจผิดของเรา เพราะอวิชชา ความไม่รู้ของเรา เราถึงได้ทำสิ่งนี้มา

แต่ในปัจจุบันนี้เรามีครูมีอาจารย์ของเราพยายามชักนำ พยายามเข้าไปคายความเป็นพิษใน ใจของเรา ความเป็นพิษในใจที่มันสร้างสมมา พยายามขอขมาลาโทษ ฉะนั้น ถึงให้ทำปวารณา ถึง ให้ขอขมาลาโทษเพื่อหัวใจของเรา เพื่อความจริงในใจของเรา เพื่อประโยชน์กับเรา เอวัง